

AHMET MİTHAT

**Beliyat-ı Mudhike
ve Karı Koca Masalı**
ve Ahmet Mithat Kaynakçası

HAZIRLAYAN *Nüket Esen*

i l e t i ŝ i m

Önsöz

Ahmet Mithat benim için Türk Edebiyatı'nın en ilgi çekici yazarlarından biri. On dokuzuncu yüzyıl Osmanlı dünyasında yazmaya ve edebiyata verdiği önem ve harcadığı emek hayranlık uyandırmayacak gibi değil. Yazdıklarının çeşitliliği ve çokluğu inanılmaz boyutta. Üstelik bazı eserlerinde kullandığı deneysel anlatım tarzları, gerçek bir edebiyatçı olarak, yazdığı metinler üzerine düşündüğünü ve çalıştığını gösteriyor.

Beliyat-ı Mudhike (Gülünç Belalar) 1298 (1881) yıllar önce elime geçmişti. Şöyle bir baktığımda 47 kısa hikâyeden oluşan bu küçük kitabın içindeki hikâyelerin oldukça hafifmeşrep, bazen de rahatsız edici olduğunu görüp bir kenara koymuştum. Fakat bu kitap sonuçta Ahmet Mithat'ın yazdığı bir şeydi ve bir yazarın zaman içinde tüm eserlerinin yayınlanması gerekirdi. Sonuçta böyle düşünerek bu kara mizah denemelerini Latin alfabesine aktarmaya karar verdim.

Karı Koca Masalı'nı 1292 (1875) ise, on yıl kadar önce hazırlamış ve 1999 yılında Kaf Yayınları'ndan yayınlamıştım. Bu anlatıda yer yer ağır bir dil kullanıldığından metnin sadeleş-

tirilmiş hali de birlikte yayınlanmıştı. Aynı kitabın sonunda Ahmet Mithat'ın tüm eserlerinin bir kaynakçasını ortaya koymaya çalışmışım. Daha sonra Kaf Yayınları kapandı ve bu kitap hiçbir yerde bulunamamaya başladı. Ben de zaman içinde kaynakçada birçok ayrıntıyı değiştirmiş, düzeltmişim.

Böylelikle burada *Beliyat-ı Mudhike, Karı Koca Masalı ve Ahmet Mithat Kaynakçası* başlıklı üç ana bölümden oluşan bir kitap ortaya çıktı.

Ahmet Mithat

İlk Türkçe roman yazarı olarak kabul edilen Ahmet Mithat Efendi 1844-1912 yılları arasında yaşamış. Tanzimat romancıları arasında onun kadar çok eser veren yok. Fatma Aliye Hanım dışındaki tüm Tanzimat dönemi romancıları, Şemsettin Sami, Namık Kemal, Samipaşazade Sezai, Mehmet Murat, Recaizade Ekrem ve Nabizade Nazım bir veya iki roman yazmışlar. Fatma Aliye Hanım'ın ise beş romanı olmasına rağmen birçok edebiyat tarihçisi tarafından ilk romancılar arasında sayılmaz bile.

İlk hikâyesi 1870'te yayınlanan Ahmet Mithat'ın uzun bir yayın hayatı olmuş. 1912'deki vefatına kadar kırk yıl süreyle eserleri yayınlanmış. Kurmaca, edebi eserleri olan roman, hikâye ve tiyatrolarından başka çok sayıda kurmaca dışı, fikir eserleri de mevcut. Kurmaca dışı eserlerinde sosyoloji, psikoloji, din, felsefe, ekonomi, tarih gibi çeşitli konularda görüşlerini belirtiyor. Çok yazan Ahmet Mithat'ın sadece romanlarının sayısının otuz beş civarında olduğu görülüyor.

Yayınladığı eser sayısının çokluğu dışında edebi eserlerinde denediği çeşitli teknik anlatım özellikleri dikkat çekiyor. Oysa Ahmet Mithat, başta Ahmet Hamdi Tanpınar olmak üzere, birçok edebiyat tarihçisi tarafından pek fazla önemsenmemiş; sanat eserleri üreten bir “edebiyatçı”dan

çok, “avam” bir halk yazarı olarak ele alınmış. Bunda edebiyata bakarken eserlerin içeriğinin, konunun önemsenmesinin rolü olmalı. Çatık kaşlı, milli ve ahlaki konular üzerine yazanlar daha “iyi edebiyatçı” sayılırlar. Aslında Ahmet Mithat’ın da Osmanlılığı ve İslamiyet’i savunan eserleri var. Fakat bunlar Cumhuriyet’in anladığı anlamda “millet” ve “vatan” kavramlarını içermiyorlar. Büyük bir ihtimalle zamanında Abdülhamit yanlısı olması da Ahmet Mithat’ı yirminci yüzyıl edebiyat tarihçilerinin gözünden düşürüyor.

Ayrıca edebi eserlerinin çoğu ciddiyyetten uzak, güler yüzlü ve eğlendirici. Bir anlayışa göre bu yaklaşım sanki edebiyatın yüceliğine ters düşüyor. Ahmet Mithat kadar çeşitli konuda yazan bir yazarın bu konularda çok derinleşemesi, biraz yüzeysel kalması da doğal. Ama asıl önemli olan edebiyatımız değerlendirilirken çoğunlukla eserlerin konularının önemsenmesi, anlatım tekniklerine, anlatım özelliklerine fazla dikkat edilmemesi.

Ahmet Mithat’ın roman ve hikâyeleri bu açıdan ele alındığında çok ilginç sonuçlar ortaya çıkıyor. Kendisi diğer Tanzimat romancıları gibi önemseydiği bir konuyu işleyerek o gün için yeni bir edebi tür olan romana bir veya iki örnek verip bu işi bırakmamış. Çok sayıda roman yazarak, bu yolla hem halkı eğlendirerek eğitmek gayesini gütmüş, hem de bu sırada malzemesiyle oynamış; deneysel düzeyde de olsa çeşitli anlatım teknikleri kullanmaya çalışmış.

Gerçek bir romancı olarak “Bir hikâyeye nasıl anlatılır?” sorusuyla meşgul olmuş; bu soruya çeşitli cevaplar üretmiş. Bir edebiyatçı olarak, anlatım olanaklarını araştırmış, anlatımın sınırlarını zorlamış.

NÜKET ESEN

Nişantaşı, 2010